

Připravujeme

zahradu na zimu

103

Petr Pasečný

- praktické rady v kostce
- co vysadit, přesadit, vysít
- které dřeviny řezat a tvarovat a jak
- jak chránit rostliny před sněhem

Připravujeme
**zahradu
na zimu**

Petr Pasečný

103

GRADA
Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **restně stíháno**.

Petr Pasečný
Připravujeme zahradu na zimu

Vydala Grada Publishing, a.s.,
U Průhonu 22, Praha 7,
obchod@grada.cz, www.grada.cz,
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 4513. publikaci

Odpovědná redaktorka Jitka Slavíková
Sazba Artedit, spol. s r.o., Praha
Fotografie na obálce a v příloze Petr Pasečný
Počet stran 88 a 8 stran barevné přílohy
První vydání, Praha 2011
Vytiskla Tiskárna PROTISK, s.r.o. České Budějovice

© Grada Publishing, a.s., 2011
Cover Design © Grada Publishing, a. s., 2011

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-247-3861-1 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-7709-6 (elektronická verze ve formátu PDF)

Obsah

Úvod	7
I. Podzim z hlediska fyziologie rostlin	9
II. Výsadba a přesazování dřevin	12
Přesazování velkých dřevin	15
Úspěšnost při přesazování dřevin	18
Zakládání živých plotů	19
III. Rozmnožování některých dřevin a trvalek	22
Generativní způsob množení	22
Výsev trvalek a skalniček	23
Vegetativní způsob množení	26
IV. Zazimování přenosných rostlin	30
V. Péče o cibulovité a hlíznaté rostliny	32
Přirychlování cibulovin	36
Přirychlování dřevin	37
VI. Tvarování a řez dřevin	39
Řez listnatých opadavých keřů	40
Řez listnatých stálezelených keřů	42
Řez jehličnanů	42
Řez popínavých dřevin	44
Řez živých plotů	47
VII. Zimní ochrana rostlin	51
Nejčastěji používané ochranné materiály	51
Jak chránit konkrétní rostliny	55
<i>dřeviny</i>	56
<i>trvalky</i>	59
<i>skalničky</i>	60
<i>zimovzdorné kaktusy</i>	61
<i>bambusy</i>	61
<i>vodní a bažinaté rostliny</i>	62
<i>zimní ochrana rostlin v nádobách</i>	63

VIII. Péče o trávnik	65
IX. Zakládání kompostu	66
X. Ochrana proti těžkému sněhu	68
XI. Ovocné dřeviny v okrasné zahradě	72
Správná doba výsadby.....	74
Použitá literatura.....	79
Slovníček cizích slov	79
Rejstřík latinských názvů	80
Rejstřík českých názvů.....	84

PRÁČSKÁ 106, PRAHA 10, 106 00

Bohm

BOTANICKÉ ZAHRADNICTVÍ

+420 272 658 872, +420 607 872 656

Prodáváme stálezelené i opadavé listnáče, jehličnany, popínavé dřeviny včetně révy vinné, půdopokryvné, vodní a bahenní rostliny, trvalky, skalničky, ovocné stromky, drobné bobuloviny a zahrádkářské potřeby. Provádíme též sadovnickou projekci a realizaci.

Motto:

„Chceš-li být šťastný jeden den, opij se.

Chceš-li být šťastný jeden rok, ožeň se.

Chceš-li být šťastný celý život – staň se zahradníkem.“

(Čínské přísloví)

Úvod

A už se zase blíží podzim. Jelikož z vlastní zkušeností vím, že s jeho příchodem nastává pro zahrádkáře období naplněné pilnou prací a neustálým přemýšlením, aby se nezapomnělo na něco podstatného a v zimě neutrpěla zahrada nebo její část nějaké úhony, sepsal jsem tuto knížku. Shrnuje a popisuje hlavní činnosti, které nás čekají, když nastane podzim a už mohou zahrozit brzké mrazíky a my potřebujeme být včas na toto překvapení připraveni. Je to tedy jakási abeceda pro majitele zahrad, kteří chtějí mít zahrádku v pořádku, pro začínající i pro ty, kdo nemají zažité postupy a většinou zápasí s časem a na leccos pak zapomenou... Ještě bych chtěl upozornit, že vzhledem k převážnému zaměření dnešních majitelů zahrad, jsem svou pozornost a své rady zaměřil především na **zahradu okrasnou**. Na závěr knihy jsem ale přece jen připojil kapitolu věnovanou ovocným dřevinám, zejména jejich podzimní výsadbě, protože většinou i v okrasné zahradě nějaké to ovoce roste.

Ještě před zhruba 50 lety přitom převládala v českých zahradách část ovocná a zeleninová, využívaná často i k chovu domácích zvířat. Od té doby se však poměr začal silně měnit ve prospěch části okrasné. Roli tady hrají požadavky dnešní doby, věk majitelů a také umístění zahrady v regionu. Všeobecně platí, že okrasné zahrady preferují mladší lidé, a to hlavně v městském, urbanizovaném prostředí. Ale i na vesnicích pozorujeme výrazný úbytek zahrad užitkových. Jako by převážilo mínění, že zahrada má sloužit především pro relaxaci a odpočinek. A tak se tu vyskytují hlavně běžné i vzácnější okrasné, opadavé i stálezelené keře a okrasné listnaté a jehličnaté stromy. Snad nikde nechybí udržovaný trávník, který by měl tvořit asi 30–50 % plochy zahrady.

Ideální úpravu si takový zanícený pěstitel představuje tak, že mu na zahradě porostou všechny výše jmenované skupiny rostlin, samozřejmě v estetickém uspořádání a s přihlédnutím k nárokům jednotlivých druhů.

Kdybychom vysázeli všechny květiny a dřeviny do správných podmínek podle toho, jaké nároky mají na stanoviště, neměli bychom vlastně ani co dělat. Každá zahrada má však jiné klimatické i půdní podmínky, a proto se nabízí (podle našich zájmů) nekonečně možností, jak rostlinám odpovídající podmínky vytvořit nebo vylepšit. A o tom se rovněž zmiňuji.

U rostlin uvádím nejčastěji jejich latinské názvy, protože platí mezinárodně a odpovídají současným pravidlům botanické nomenklatury, a tam, kde to situace umožňuje, i odborné názvy české.

Ing. Petr Pasečný

I. Podzim z hlediska fyziologie rostlin

Jak jistě všichni víme, zahrádkářský podzim se nedá časově pevně vymezit, protože jeho začátek záleží na mnoha okolnostech. Patří mezi ně především průběh počasí v dané lokalitě, které se může rok od roku lišit. Navíc ho značně ovlivňuje nadmořská výška, ve vyšších polohách začíná podzim dříve. Obecně však můžeme uvažovat o měsících září – říjen, při teplém podzimu rovněž o části listopadu.

V tomto období se převážná většina rostlin i dřevin chýlí ke konci vegetace. Přesto mnoho druhů ještě dokvétá, např. letničky, trvalky, řada keřů, zatímco některé druhy právě teď kvést začínají, např. skalničky, trvalky i keře. Myslím, že je na místě, abychom si nyní krátce přiblížili, co se s rostlinami s nastávajícím podzimem děje.

Rostliny ukládají látky vzniklé během vegetace **fotosyntézou** do svých zásobních orgánů.

Fotosyntéza je reakce, která probíhá pouze v zelených listech. Dochází při ní k přeměně vody a oxidu uhličitého (CO_2) za pomoci slunečního záření na jednoduchý cukr (základní stavební látka) a nepostradatelný kyslík. Z jednoduché rovnice fotosyntézy tedy vyplývá, že nebýt rostlin, nemohli bychom na zeměkouli existovat ani my, včetně celé živočišné říše.

Dřeviny mají na povrchu kmene ochrannou vrstvu – kůru. Pod ní se nachází lýková část cévního svazku, která dopravuje organické látky vzniklé při fotosyntéze v listech k ostatním částem rostliny. Pod lýkem je dělivé pletivo (*kambium*) zodpovědné za tloušťnutí kmene. Dovnitř tvoří dřevo, navenek lýko. Pod kambiem se nalézá mladé dřevo, které obsahuje vodivá pletiva (*cévy – tracheje a cévice – tracheidy*). Ta dopravují vodu a živiny od kořene až do koruny stromů (do listů). Zcela uvnitř kmene je jádro, jež zajišťuje stabilitu a pevnost stromu. Základ dřevní hmoty tvoří lignin. Tato látka umožňuje díky svým příznivým mechanickým vlastnostem, např. pevností v tahu a tlaku při vysoké pružnosti, nízké hmotnosti, dýchací schopnosti, izolační schopnosti atd., vytvořit koruny s co největší plochou pro vlastní asimilační orgány – listy.

Byliny – trvalky, skalničky, okrasné trávy apod. –, které na podzim zatahují čili nejsou stálezelené, ukládají tyto látky do podzemních orgánů, tj. kořenů, pupenů, cibulí, hlíz apod. Dřeviny (opadavé i stálezelené keře a stromy) je ukládají také do kořenů, hlavně však do kmenů, větví a pupenů, jež bývají na podzim už plně vyzrálé a jsou připraveny na jaro. Rostlinné látky zůstávají u dřevin zachovány a na jaře může další růst pokračovat na hmotě vzniklé v minulém roce. Tím se byliny zásadně liší od

dřevin. Dřeviny můžeme navíc snadno rozlišovat na stromy a keře, především podle nárůstu z vrcholových nebo bočních pupenů. U stromů dochází k nárůstu v délce hlavně vrcholovými pupeny – jsou tedy podstatně vyšší, u keřů je pak výškový růst zpomalen na úkor rozvětňování z bočních, níže postavených pupenů.

Pro podzim je tedy typické hlavně vyzrávání výhonů (dřeva včetně letorostů), které je často doprovázeno, zejména u některých druhů, intenzivním podzimním zbarvením listů. To se zvláště nápadně projevuje během září a října při teplém a slunném počasí neboli v období babího léta. Je-li však v tomto čase chladněji, oblačno až deštivo, je tento barevný efekt téměř mizivý. Barvy žluté, oranžové a červené až fialové obsahuje spektrum zelených listů už od jara, ale nejsou patrné, protože zelená výrazně převládá. Na podzim vlivem zkracujícího se dne se chemismus mění a zelená ustupuje teplým barvám podzimu. Protože z vlastní praxe vím, že mnoho lidí miluje teplé barvy pozdního léta, uvádím dále některé intenzivně barvící se dřeviny, které jsou vhodné do zahrad, kde mohou vytvořit velice zajímavou barevnou kulisu. Jsou to:

Žluté listnáče

- Acer campestre* (javor babyka)
- Acer monspessulanum* (javor francouzský)
- Acer pensylvanicum* (javor pensylvánský)
- Acer platanoides* (javor mléč)
- Acer pseudoplatanus* (javor klen)
- Betula* (bříza) – všechny druhy
- Carpinus betulus* (habr)
- Castanea sativa* (kaštanovník)
- Catalpa* (katalpa)
- Cotinus coggygria* (ruj)
- Koelreuteria* (svitel)
- Magnolia x soulangiana* (šácholan Soulangeův)
- Magnolia x stellata* (šácholan hvězdovitý)
- Morus* (moruše)
- Nothofagus* (pabuk)
- Rhamnus* (řešetlák)
- Robinia pseudoacacia* (trnovník akát)
- Sophora japonica* (jerlín japonský)
- Sorbus* (jeřáb – některé druhy)
- Tilia* (lípa)
- Ulmus* (jilmy)

Žluté jehličnany

Ginkgo biloba (jinan dvoulaločný)

Larix (modřín)

Pseudolarix (pamodřín)

Oranžové listnáče

Acer japonicum (*A. shirasawanum* 'Aureum') – japonské javory

Acer palmatum 'Dissectum'

Acer triflorum (javor tříkvětý)

Amelanchier (muchovník)

Aralia (arálie)

Cercidiphyllum (zmarličník)

Fagus sylvatica (buk lesní)

Prunus sargentii – sakury

Prunus serrulata – sakury

Prunus subhirtella – sakury

Sorbus aucuparia – jeřáby

Sorbus domestica – jeřáby

Sorbus torminalis – jeřáby

Červené listnáče

Acer griseum (javor šedý)

Acer japonicum 'Aconitifolium' (javor japonský)

Acer mandshuricum (javor mandžuský)

Acer palmatum (javor dlanitolistý – většina kultivarů)

Acer tataricum ssp. *ginnala* (javor ginnala)

Cornus (dřín) – velkokvěté druhy

Prunus serrulata (některé sakury)

Quercus (duby – americké)

Quercus coccinea (dub šarlatový)

Quercus palustris (dub bahenní)

Quercus rubra (dub červený)

Žluté až hnědé jehličnany

Metasequoia glyptostroboides (metasekvoje čínská)

Taxodium distichum (tisovec dvouřadý)

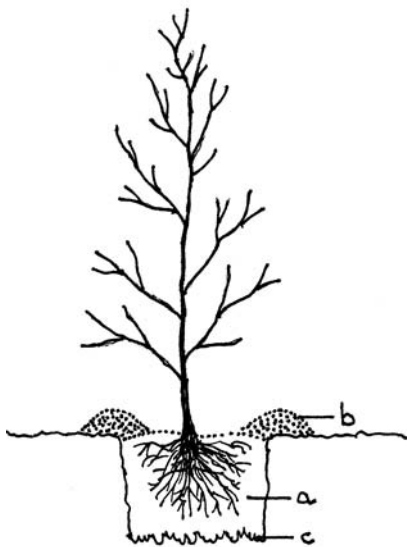
II. Výsadba a přesazování dřevin

Nejdříve si povíme něco o tom, proč je nevhodnější některé rostliny sázet nebo přesazovat na podzim. Rozeznáváme dvě výrazná období růstu kořenů – první brzy na jaře, ještě před růstem výhonů. Poté nastává období sucha s následným útlumem růstu kořenů (v červenci). Druhé období, kdy kořeny intenzivně rostou, je v září až začátkem října. Z toho vyplývá, proč považujeme za nejvýhodnější dobu na přesazování raný podzim (nebo jaro), pro jehličnany pak konec léta až začátek podzimu, protože jsou stálezelené, tak aby stačily zakořenit. Termíny platí i pro rostliny z kontejnerů, i když je de facto můžeme sázet kdykoliv, s výjimkou mrazů celoročně.

Kořeny rostou nejvíce vně obvodu koruny stromů a keřů. Ten, kdo vlastní zahradní školku, musí proto přesazovat častěji (nejdéle za 3 roky), aby vznikalo stále nové kořenové vlášení. Týká se to hlavně prostokořenného materiálu – čili rostlin pěstovaných ve volné půdě. Zdálo by se, že problém s tvorbou kořenového vlášení lze vyřešit pěstováním v nádobách (květináčích nebo plastových kontejnerech). Ale pozor! Dřevina pěstovaná v kontejneru za více než 2 roky vytvoří na obvodu kořenového balu hustou kořenovou plst, protože jemné kořínky nemají kam růst. Po výsadbě do volné půdy bývá pak často tak dezorientována, že kořeny rostou stále dokola, a nikoli dál do půdy (stává se to často i u pokojových rostlin). Jediná možnost je hustou kořenovou plst po vyklopení z květináče bez milosti rozrušit (nožem, lopatkou, rýčem). Je to pro dobro rostliny, protože jen tak mohou nové kořínky snáze proniknout do okolní půdy.

Jamku pro nově sazenou dřevinu (keř) vyhloubíme nejlépe lopatkou nebo rýčem asi o jednu třetinu větší a hlubší, než je stávající kořenový bal. Ten je nezbytné zachovat u jehličnanů a stálezelených listnáčů. Pokud to jde, bal se doporučuje zachovat i u opadavých listnáčů. Dřevina se tak lépe ujímá. Zem na dně zkypříme, aby kořeny lépe přilnuly k půdě. Kořeny obsypeme dobrou kvalitní zemí s humusem (kompost) a přidáme trochu granulovaného hnojiva (Cererit, NPK, Osmocote apod.). Ke zlepšení půdní struktury a propustnosti pomůže příměs rašeliny nebo písku, příp. perlitu či drceného polystyrenu, což současně dobře ovlivňuje i příjem živin. Množství písku nebo jiného materiálu zlehčujícího půdu zvolíme s ohledem na její kvalitu a samozřejmě podle nároků vysazované dřeviny. Pokud je půda těžší, případně jílovitá, musíme ji zlehčit větším objemem písku nebo jemného štěrku. Tyto příměsi půdu nejen zlehčují, ale zároveň ji činí záhřevnější. Vyhovuje to většině opadavých listnatých dřevin. Naopak půdy lehké, písčité upravíme přidáním těžší ornice, kompostu nebo rašeliny, čímž zvýšíme jejich sorpční schopnost (nasákavost) pro vodu a živiny.

To vyhovuje většině pěstovaných jehličnanů. Záleží vždy na „základu“, tzn. na kvalitě půdy na vaší zahradě. Tu však nelze ovlivnit zásadně, nýbrž jen částečně. Trocha kvalitní země, kterou nasypeme ke kořenům, pomůže tedy rostlině v prvních dvou letech – jde o jakousi „startovací“ dávku, pro rostlinu ovšem velmi potřebnou. Pak už se budou kořeny vyvíjet dál v původním terénu.

- a) Ke kořenům vždy přidáme kvalitní zem.
 b) Po zálivce upravíme kolem dřeviny mělkou mísu.
 c) Zvláště v těžších půdách je nutné nakypřit dno jámy; čím více, tím lépe.

Často tomu však bývá naopak, v katalogu nebo v zahradnictví si vybereme dřevinu, která se nám líbí, a pak jí podmínky k existenci a zdárnému růstu na zahradě upravujeme. Je to náročnější, ale pro zahrádkáře vlastně přirozená činnost! Poté záleží hlavně na dřevině, jestli se s podmínkami, které jsme jí vytvořili, smíří. To poznáme brzy, nejdéle za 2–3 roky, kdy kořeny „prorazí“ z připravené kvalitní půdy do rostlého terénu. Každá rostlina má k podmínkám prostředí určitou toleranci, jak velkou, to však zjistíme pouze metodou „pokus – omyl“. Pokud máme více rostlin stejného druhu, uděláme nejlépe, když je vysadíme na místa s různými podmínkami, a tak snadno po čase zjistíme, kde se jim bude skutečně dobře dařit.

Pokud vysazujeme dřevinu, kterou jsme předtím měli v přenosné nádobě, to znamená, že ji přesazujeme, postupujeme takto. Rostlinu v jamce umístíme

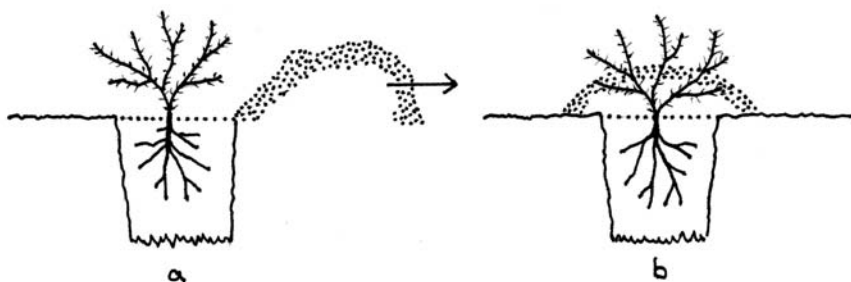
Výše popisovaný způsob sázení se hodí především pro dřeviny, které umísťujeme soliterně, tj. jako samostatně stojící, nejčastěji v trávniku.

Pokud sázíme dřeviny, nejčastěji keře, do skupin různého tvaru a velikosti, vytvoříme pro ně záhon. Bývá obvykle nepravidelného tvaru a po odstranění drnu vyměníme, resp. vylepšíme zem na celé jeho ploše. Zem upravujeme vždy podle nároků vysazovaných dřevin, protože spolu na záhon sázíme dřeviny stejných nebo podobných nároků, např. vřesy a vřesovce, rododendrony, bambusy atd. Podrobné údaje o nárocích jednotlivých druhů najdete v odborné literatuře, která je uvedena v závěru této knihy.

Lepší a hlavně jednodušší samozřejmě je přizpůsobit výběr rostlin půdním a světelným podmínkám naší zahrady, tak se jim bude nejspíše lépe

tíme do stejné výše (úrovně), jako byla v květináči (ani hlouběji, ani výše), tzn., že zem buď ještě odebereme, nebo přispeme. Při sázení musí být zem vždy vlhká, nikoli však mokrá. Po výsadbě půdu kolem kořenů přišlápneme, čímž vytěsníme vzduch. Nesmíme ji ale utužit moc, protože pak by se ke kořenům nedostal vzduch (kořeny také dýchají) a ani voda. Na povrchu vytvoříme kolem dřeviny hrabičkami nebo lopatkou mělkou misku, která slouží k udržení závlivkové vody. Misku děláme hlavně u soliterně stojících dřevin.

Stejný postup volíme i v případě, kdy dřevinu potřebujeme přesadit z původního stanoviště na vhodnější. U větších, vzrostlých rostlin následuje upevnění, fixace, podrobně ji popisují níže, v kapitole o přesazování větších dřevin. Výsadbu (přesadbu) zakončíme důkladnou závlivkou.

Výsadba růží: a) Kořeny zasypeme dobrou půdou a lehce přišlápneme. b) Po zalití vytvoříme „hrůbek“, na který můžeme ještě položit i chvojí, které bude v zimě chránit větvíčky, zvláště proti slunci.

U růží postupujeme trochu jinak. S jejich výsadbou nebudeme otálet. Pustíme se do ní hned, jakmile se sazenice objeví v prodejnách nebo v zahradních centrech, tzn. v říjnu, maximálně do poloviny listopadu. Před výsadbou vyhloubíme jamku hlubokou 20–30 cm. Sazenicím mírně zkrátíme kořeny, protože pro rostlinu je důležité, aby při výsadbě byl řez čerstvý (kvůli dalšímu zakořeňování). Pochopitelně přitom odstráníme všechny zlomené, nahnílé a jinak poškozené kořeny, a to až do zdravého dřeva. Větvičky zkracujeme teprve na jaře, před rašením. Kořeny rozprostřeme a zasypeme dobrou propustnou půdou s kompostem. Zem utužíme lehkým přišlápnutím. Místo očkování, kde je kmínek zesílený a začíná odtud růst ušlechtilá část růže, by mělo být mírně pod úrovní okolní půdy. Následuje závlivka a nasypání, jak říkáme, „hrůbku“. Ten nám bude chránit základy růže před silnějším mrazem. Stromkové růže je lépe vysazovat až na jaře. Pokud jsme je zakoupili již na podzim, přezimujeme je raději např. našikmo založené v paňišti.

V tomto období můžeme také na připravené záhony (s propustnou zemí, vypleté a čisté) vysazovat dvouletky. Okrasné květem jsou např. chejr, macešky, pomněn-

ky, sedmikrásky, zvonek zahradní, hvozdík vousatý, náprstník červený, starček přímořský apod.

Na závěr výsadbové práce je vhodné dřeviny, ať už solitérní nebo celou skupinu, namulčovat. Mulčování je pro rostlinu velice prospěšné, aspoň první 2–3 roky. Spočívá v rozprostření organického materiálu kolem rostliny. Můžeme zvolit mulčovací kůru, dřevěnou drť z drtiče apod., ale vhodná je také polorozložená lesní hrabanka (jehličnatka) nebo i posečená tráva.

Důvodů pro mulčování je hned několik:

- mulč udržuje v půdě vodu a zabraňuje vypařování, což je pro dřeviny důležité hlavně v sušších písčitých a kamenitých půdách nebo ve srážkově chudých obdobích na jakýchkoli půdách,
- v zimě chrání půdu a kořeny rostlin před promrzáním, což má význam hlavně v oblastech, kde je sněhová pokrývka slabá nebo žádná, a to především pro jehličnany a stálezelené listnáče, včetně bambusů,
- zabraňuje růstu jak jednoletých, tak vytrvalých plevelů.

Pokud chceme mulčovat vytrvalé plevele (hlavně tráva, pýr, sedmikráska, popenec atd.), musíme je nejprve odstranit i s kořenem, tzn. drn nebo plevele odrýpnout a čistou zem oklepat zpět na záhon. Jestliže plevel i s kořeny neodstraníme, začne po čase mulčem zase prorůstat. Vrstva mulče by měla být vysoká cca 5–7 cm, z posečené trávy i vyšší, protože zanedlouho slehne. Trávu lze během léta po sečení stále přidávat, ale jen do určité vrstvy, podle velikosti dřevin cca do 15 cm. Můžeme ji odstranit buď již na podzim, kdy je téměř zetlelá, a proto vhodná do kompostu, nebo až zjara. Než začneme sekat novou trávu, nakypříme povrch země a necháme jej vyvětrat, provzdušnit. Mulčovací kůru neodstraňujeme, protože se postupně rozkládá na humus podobný rašelině. Čas od času ji naopak přidáváme. Vyskytnou-li se v ní nějaké „zvláštní“ houby – nejčastěji světle hnědé, do 1 cm velké, miskovitého tvaru –, pak jde o houby spolupůsobící při rozkladu kůry, které zdravé rostliny nenapadají. Pro jistotu ale můžeme malá ložiska jejich výskytu spálit.

Hluboce kořenící plevele (bršlice, smetanka, pcháč apod.) však „neudusíme“ ani mulčem. Tam nám nezbývá nic jiného, než je z mulče do co největší hloubky vyrýpnout a po obražení zatíit herbicidem, nejlépe Roundupem; návod k použití je uveden na obalu.

Přesazování velkých dřevin

Je všeobecně známo, že po přesazení se lépe ujímají dřeviny menší, mladší a s balem. Důvodů k přesazování může být hned několik. Dřeviny byly např. před léty jako malé vysázeny poměrně hustě a nyní narostly do velkých rozměrů a je třeba to nějak řešit (pokud je nechceme vyřezat, což

představuje poslední a možná zbrklé řešení). V přerostlém porostu keřů a stromků se pochopitelně vlivem zahuštění větví snižuje intenzita světla – spodní partie zůstávají zastíněny a větve tam následně odumírají. Dřevina tak ztrácí svůj estetický vzhled, výjimkou jsou keře určené k masovým výsadbám v zahuštěných porostech. Dalším důvodem pro přesazení může být změna koncepce řešení zahrady, někdy nás k tomu vedou také důvody stavební a v neposlední řadě rovněž potřeba prosvětlit porost, v němž si dřeviny vzájemně konkurují v boji o slunce, vláhu i živiny (probírka porostů). Může se také stát, že se dřevině na původním místě moc nedaří, rozloučit se s ní nechceme, a proto chceme zkusit jiné stanoviště.

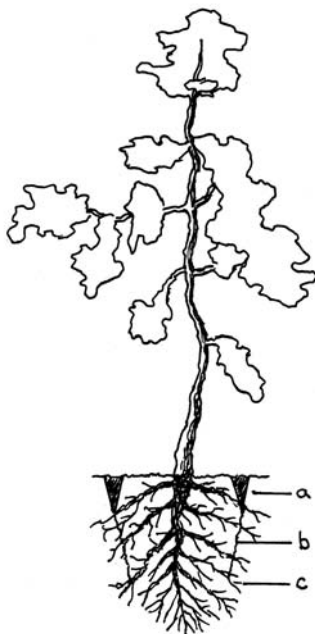
Stalo se mi už několikrát, že jsem nově získanou rostlinu, často i přivezenou z dalekých zemí, zasadil na stanoviště, které (alespoň podle mého uvážení) bylo to nejsprávnější, nejlépe odpovídající jejím nárokům. Přesto se na něm nějak „necítila“. Některé rostliny jsem takto během několika let přemístil 3–4krát, než jsem našel to „pravé místo“. Řeklo by se, že na jedné zahradě jsou podmínky téměř stejné, ale není to pravda. V porostu mnoha druhů dřevin mohou být stanovištní podmínky o 5 metrů dále úplně jiné, ať už jde o světlo, vláhu, proudění vzduchu atd.

V každém případě je přesazování větších dřevin na zahradě poměrně riskantní záležitostí. Aby celá akce proběhla úspěšně, musíme u dřeviny vytvořit nový kořenový bal. Je jasné, že stávající nemůžeme vyzvednout celý, protože je nejspíše stejně velký a široký jako koruna stromu nebo keře. Nový bal bude tedy vždy menší.

Dřevina určená k ručnímu přesazování by měla mít tyto parametry: výšku maximálně 3 m a průměr kmene maximálně 5–7 cm.

Jeden až dva roky před vlastním přesazováním (!) provedeme následující kroky. Dřevinu kolem dokola obryjeme rýčem (čím hlouběji, tím lépe) v maximální vzdálenosti 30–40 cm od kmene. Po obvodu půdu odrýpneme (a), abychom se rýčem dostali ještě hlouběji (b). Postranní kořeny přesekáme (c), pokud možno i rovně nůžkami zastříháme a do otvoru po obvodu nového balu nasypane lehčí, kvalitní, kompostovanou zem.

V tomto místě se na starých, přesekaných kořenech budou tvořit kořeny nové, včetně vlášení. Kulový kořen, tj. ten nejsilnější svislý, ponecháme, protože zatím drží a vyživuje

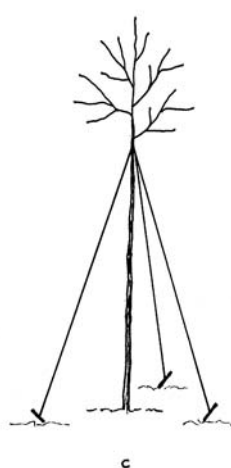
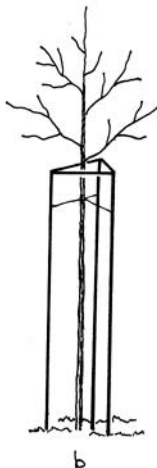
V tomto místě se na starých, přesekaných kořenech budou tvořit kořeny nové, včetně vlášení. Kulový kořen, tj. ten nejsilnější svislý, ponecháme, protože zatím drží a vyživuje

strom v půdě. Za rok až dva se po obvodu přesekaných kořenů vytvoří nový bal z mladých kořínků. Na podzim nebo v předjaří jej vyryjeme (přesekneme kúlový kořen) a přemístíme na nové stanoviště. Tento způsob je vhodný pro většinu listnáčů, jak stromů, tak i keřů. Z jehličnanů můžeme tímto způsobem přesazovat hlavně druhy, které jsou typické tvorbou kúlového kořene nebo jen několika postranních kořenů (borovice, douglasky, jedle, metasekvoje, stromovité jalovce, modříny a smrky). Snažíme se přitom zachovat nasměrování větví ke světovým stranám. Trvalá změna expozice by mohla u některých druhů vyvolat střední až silnější opad jehličí, což by mělo za následek zhoršení estetického účinku. Postranní větve nezapomeneme zakrátit asi o $\frac{1}{3}$ – $\frac{1}{2}$ délky.

Novou jámu připravíme již popsaným způsobem a kořenový bal zasypeme kvalitní zemí, přihnojíme, utužíme, zalijeme ... Následuje ukotvení resp. fixace dřeviny. To je pro další růst absolutně nezbytné. Dřevina (bal a kmen) se nesmí ve větru seabemíň pohnout. Bude-li s ní vítr cloumat, nezakoření, spíše dřívě či později uschne nebo jinak odumře.

Pokud velkou dřevinu přivezeme a sázíme jako novou, nevzniká žádný problém. Určité nesnáze však mohou nastat, pokud dřevinu dobýváme z hustého porostu jiných keřů, ze zahuštěné výsadby. K této operaci máme málo volného prostoru, a proto zákonitě více či méně poškodíme okolní keře. Polámané větve je třeba zastříhnout. Někdy to může dopadnout dokonce tak, že chceme-li se dostat k velké dřevině, musíme menší keř v její blízkosti úplně vykopat a potom zasadit zpět, nebo dát jinam. Naši „cílovou dřevinu“ zakrátíme při dodržení tvaru

koruny (může být kulovitá, převislá, sloupovitá, široce rozložitá, kuželovitá atd.) ostrými nůžkami nebo pilkou zhruba o $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$. Dřevinu poté pevně ukotvíme několika způsoby: jedním kúlem (a), třemi kúly (b) nebo provazem (c).

Slabší stromky (prostokořenné) ukotvíme jedním přiměřeně silným a dlouhým kůlem, který zatlučeme do jámy dřívě, než do ní vložíme stromek. Ten pak přisadíme ke kůlu, zasypeme zemí, kterou přišlápneme, a lehce přivážeme – pevný úvazek dáme až za čas, až půda slehne. Kůl by měl dosahovat nejvýše 10 cm pod korunu (při svislém zatlučení) a měl by být umístěn z jižní strany, aby se zabránilo tvorbě mrazových desek. Jeden kůl lze však zatlouct i směrem šikmo od dřeviny. Tento způsob je vhodnější zejména pro dřeviny s balem, neboť se vyhneme poškození kořenů kůlem, stejně tak pro dřeviny s hustou korunou, ať už jehličnaté, nebo stálezelené.

Silnější kmeny stromků kotvíme třemi kůly, zatlučenými svisle do trojúhelníku vedle kmene, a úvazek upevníme nejlépe pod korunu stromu. Provazem, příp. drátem, můžeme kotvit jak listnáče, tak jehličnany. Kolem dřeviny zatlučeme do země pevně tři kolíky. K nim přivážeme provázek (drát) a natáhneme jej zhruba do výšky přesazované dřeviny. Pevně kmen přivážeme a provázek nebo drát nezapomeneme podložit páskou z pevné pryže nebo kůže, abychom předešli odírání kůry stromu při pohybu větrem.

Při přesazování jehličnanů pozdě na jaře je prospěšné rostliny častěji kropit, zejména za suchého a slunného počasí.

Chtěl bych ještě upozornit na jeden problém, který může při přesazování dřevin snadno nastat a na který je třeba dát si pozor. Týká se zahrad, které leží v rovině, bez spádu, s těžší, jílovitohlinitou půdou. Jak už jsem se zmínil, při výměně půdy v jámě nahradíme původní těžší a málo propustnou zem lehčím propustným substrátem s obsahem písku. Při zimní oblevě, v našem klimatu dost běžné, dochází k tomu, že lepší propustná zem, do níž jsme dřevinu vysadili, rozmrzá rychleji než okolní jílovitá. Jelikož voda nemá na rovině kam odtékat, stojí rostlina de facto stále ve vodě, která občas i zmrzne, a pak je tedy na delší dobu uvězněna přímo v ledu. Zůstane-li v tomto stavu třeba měsíc nebo i déle, nenávratně odumře.

Úspěšnost při přesazování dřevin

Převážná většina dřevin snáší přesazování, zvláště v mladším věku, celkem dobře. Jsou to dřeviny, které při poškození kořenů snadno tvoří kořeny náhradní, a mají tudíž poměrně hustý kořenový bal.

Záporným extrémem jsou dřeviny tvořící dlouhé, řídké a nerozvětvené kořeny, s minimálním množstvím kořenového vlášení. Jejich přesazování v zahradě, především starších exemplářů, bývá většinou neúspěšné. Mladší rostliny po přesazení, pokud neuschnou hned nebo brzy poté, živoří i několik let bez přírůstku, než začnou znovu růst. Bez problémů lze přesadit jen jejich 1–3leté semenáče, které se v porostu objevují ze samovýsevů. K těmto dřevinám patří hlavně rody a druhy čeledi vikvovitých (Leguminosae, Viciaceae). Jsou to *Amorpha* (netvařec), *Aralia* (arálie), *Caragana*

(čimišník), *Colutea* (žanovec), *Cytisus* (čilimník), *Genista* (kručinka), *Sophora* (jerlín), *Spartium* (vítečník), *Ulex* (hlodáš), *Erinacea* (erinacea) apod. Vysazujeme je raději na jaře, předpěstované ze semen nebo řízků, přímo na trvalé stanoviště.

Opačným extrémem jsou např. dřeviny z čeledi vřesovcovitých, kam patří *Bruckenthalia* (brukentálie), *Calluna* (vřes), *Daboecia* (dabécie), *Erica* (vřesovec), *Ledum* (rojovník), *Rhododendron* (pěnišník) a další. Ty tvoří velmi hustý, kompaktní kořenový bal, složený převážně z jemných kořínků. Přesazování snáší dobře, mladší rostliny s menším balem o něm téměř ani nevědí. I velké pěnišníky, do výšky 150 cm, mají bal o průměru 60–70 cm a výšce cca 25 cm. Zajímavé je, že i ony se nejlépe ujímají při přesazování na jaře, kdy se začínají otvírat první květy.

Zakládání živých plotů

K dalším zahradnických pracím, které je vhodné provádět na podzim, patří výsadba živého plotu. Ten může plnit dvě hlavní funkce: opticky rozdělit plochu zahrady na menší části a zamaskovat to, co nechceme vidět nebo co chceme skrýt. A dále fungovat jako ochrana, neboť hustý vyšší porost v úzkém pásu je schopen účinně zachytávat hodně prachu i zplodin z přílehlých komunikací a současně tlumit hluk.

Dřeviny na živé ploty musí být dostatečně odolné a zároveň schopné po každém řezu rychlé regenerace (obrustání). To se týká hlavně plotů stříhaných (tvarovaných). Pro ně jsou z **listnatých keřů** vhodné např. *Berberis thunbergii* (dřišťál Thunbergův), *Carpinus betulus* (habr obecný – na ploty vysoké až 3 m), *Ligustrum vulgare* (ptačí zob obecný), *Buxus sempervirens* (zimostráz obecný), *Cotoneaster salicifolius* (skalník vrboolistý), *Ilex aquifolium* (cesmína obecná), *Prunus laurocerasus* (bobkovišeň), *Pyracantha coccinea* (hlohyně šarlatová), *Viburnum x pragense* (kalina pražská) apod.

Jehličnany vhodné pro stříhané živé ploty (nad 2 m) jsou např. různé druhy a kultivary druhů *Chamaecyparis* (cypřišek), *Picea abies* (smrk ztepilý), *Taxus baccata* (tis červený), *Juniperus chinensis* (jalovec čínský), *Thuja occidentalis* (zerav západní), *Larix decidua* (modřín opadavý), *Thuja plicata* (zerav obrovský), *Picea pungens* (smrk pichlavý) a další.

Pokud máme na zahradě více prostoru, můžeme vysadit živý plot nestříhaný, volně rostoucí, který je proto širší – v závislosti na druhu použité dřeviny – a působí podstatně přirozeněji. Lze do něj použít řadu kvetoucích keřů podle potřebné výšky – viz odborná literatura v závěru knihy.

Z listnáčů dobře poslouží např. *Amelanchier* (muchovník), *Buddleja davidii* (komule Davidova), *Chaenomeles* (kdoulovec), *Cornus alba* (svída bílá), *Cotinus* (ruj), *Cotoneaster* (skalník), *Deutzia* (trojpek), *Forsythia* (zlatice), *Hibiscus* (ibišek), *Hippophae* (rakytník), *Hydrangea* (hortenzie), *Kerria* (zákula), *Kolk-*